

Çocuklarda Akupunktur Tedavi Uygulamaları ve Hemşirelik

Esra SARAÇOĞLU¹, Dilek KIYMAZ²

Derleme/Review

Geliş Tarihi / Received: 07.10.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 06.12.2022

ÖZET

Tamamlayıcı ve alternatif tıp tedavileri arasında yer alan akupunktur yöntemi çocuk hastaların tedavilerinde kullanılmaktadır. Akupunkturda hastalığı iyileştirmek ve bozulan vücut dengesini düzenlemek için enerji akışından yararlanılmaktadır. Enerji akışını sağlayan enerji ileti hatlarına meridyen, enerjiye etki edilen ve meridyenlerin üzerinde bulunan noktalara ise akupunktur noktaları adı verilmektedir. Akupunktur noktaları; iğne batırma, lazer, elektrik akımı yöntemiyle uyarılmaktadır. El ve parmaklarla akupunktur noktalarına basınç yaparak uygulanan akupunktur yöntemine akupüresür denilmektedir. Lazer ve akupüresür ağrısız noninvaziv, yan etkisi olmayan ve ucuz tedavi yöntemleridir. Çocuklara uygulanan akupunktur tedavilerinde iğne dışı yöntemler (ısı, mıknatıslar, lazer ve güçlü masaj veya dokunma), iğne korkusu olan çocuklarda son zamanlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Çocuklarda ağrı yönetiminde, astım-allerjik rinit tedavisinde, otizm tedavisinde, bulantı-kusma ve idrar kaçırma tedavisinde etkin olarak kullanılmaktadır. İnsanı tüm yönleriyle ele alan, insanın biyopsikosozyal varoluşunu tamamen kabul ederek sağlığı geliştirmeye ve hastalıkları iyileştirmeye odaklanan, holistik bakım yaklaşımını temel alan hemşirelik, tamamlayıcı ve alternatif yöntemleri uzun zamandır kullanılmaktadır. Toplumların tamamlayıcı alternatif tıp uygulamalarına artan ilgisinden dolayı eğitim müfredatında ve hizmet içi eğitimlerde tamamlayıcı alternatif tıp uygulamalarına yer verilmesinin hemşirelerin bu konudaki bilgilerini artıracığı ve böylece hemşirelerin uygulamalar hakkında bilgi sahibi olacağı düşünülmektedir. Hemşirelerin tamamlayıcı tıp uygulamaları hakkındaki bilgilerinin, toplumun bu tedavi yöntemlerine olan ilgi ve eğilimleri hakkındaki farkındalıklarını, doğru tedavi uygulayıcılar ile bireyler arasındaki güvenilir iletişimi sağlamalarında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, akupunktur, hemşirelik, tamamlayıcı ve alternatif tıp

Acupuncture Treatment Practices in Children and Nursing

ABSTRACT

Acupuncture method, which is among the complementary and alternative medicine treatments, can be used in the treatment of pediatric patients. In acupuncture, energy flow is used to heal the disease and regulate the deteriorated body balance. The energy transmission lines that provide the energy flow are called meridians, and the points that are affected by the energy and located on the meridians are called acupuncture points. Acupuncture points are stimulated by needle prick, laser, electric current method. The acupuncture method applied by pressing the acupuncture points with the hands and fingers is called acupressure. Laser and acupuncture are painless, noninvasive, and inexpensive treatment methods without side effects. Non-needle methods (heat, magnets, laser and strong massage or touch) in acupuncture treatments applied to children have recently been used frequently in children with fear of needles. It is used effectively in pain management in children, in the treatment of asthma-allergic rhinitis, in the treatment of autism, in the treatment of nausea-vomiting and urinary incontinence. Nursing, which focuses on improving health and curing diseases by fully accepting the biopsychosocial existence of human beings, has been using complementary and alternative methods since the first day of the profession, which is based on a holistic care approach. Due to the increasing interest of societies in complementary alternative medicine practices, it is thought that including complementary alternative medicine practices in the education curriculum and in-service training will increase the knowledge of nurses on this subject and thus nurses will have information about the practices. It is thought that the knowledge of nurses about complementary medicine practices will contribute to the awareness of the society's interest and tendencies in these treatment methods, and to ensure reliable communication between the right treatment practitioners and individuals.

Keywords: Pediatric, acupuncture, nursing, complementary and alternative medicine.

¹ Dr. Hem., Samsun Üniversitesi Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Turizmi Birimi. ORCID: 0000-0003-3808-1531, esrasaracoglu@outlook.com

² Dr. Hem., Samsun Üniversitesi Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi Eğitim Birimi. ORCID: 0000-0002-0460-5192, dilek_zor55@hotmail.com

GİRİŞ

Yirminci yüzyılın ortalarından sonra sağlık sorunlarının artmasıyla birlikte insanlarda tamamlayıcı ve alternatif tıp (TAT) tedavilerinin kullanımında artış ortaya çıkmıştır (Muslu ve Öztürk, 2008). Kişilerin sağlık sorunlarına çözüm arayışları (Ceyhan ve Yiğit Tasa, 2016), erişiminin kolay olması, kültürel olarak kabul edilebilir ve birçok insan tarafından güvenilir bulunması, uygun fiyatlı olması (Odabaş ve Ağadayı, 2021) TAT yöntemlerini tercih etme nedenleri arasındadır.

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT) olarak bilinen, dünyada ve ülkemizde kullanımı yaygın olan tedavi uygulamalarının isimlendirilmesinde bazı farklılıklar bulunmaktadır (Sahin, Aydın, Akay, 2019). Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Merkezi (NCCAM)'ne göre; konvensiyonel tıp ile beraber uygulanan GETAT uygulamaları tamamlayıcı tıp olarak adlandırılmaktadır. GETAT uygulamalarının konvensiyonel tıp uygulamaları yerine kullanılması ise alternatif tıp şeklinde adlandırılmaktadır. Son zamanlarda NCCAM güvenilirliği kanıtlanmış olan GETAT uygulamalarının konvensiyonel tıp ile birlikte kullanılmasını integratif tıp olarak tanımlamaktadır (Unal ve Dagdeviren, 2019).

Avrupa Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Federasyonu (EFCAM) tarafından ise; tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarının hastalıkların önlenmesi ve tedavisinde, sağlığın devam ettirilmesi ve iyileştirilmesinde kullanılan çeşitli sağlık uygulamaları olduğunu ve bunların tek başına veya konvensiyonel tıp yaklaşımları ile beraber kullanılabileceği belirtilmiştir (Unal ve Dagdeviren, 2019).

Ülkemizde bu alanla ilgili ilk düzenleme 1991 yılında "Akupunktur Tedavi Yönetmeliği" ile olmuştur. Daha sonra 2002 yılında düzenlenen yönetmelikle uygulama yapan kurumların usul ve esasları belirlenmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından 2014 yılında yayınlanan "Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği" ile uygulamaların amaç, kapsam ve kanun kapsamı açıkça ortaya koyulmuştur (Odabaş ve Ağadayı, 2021; T.C. Resmî Gazete, 2014). Türkiye' de Sağlık Bakanlığı bünyesinde Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Daire Başkanlığı bulunmaktadır (<https://shgmgetatdb.saglik.gov.tr/>). En son yayınlanan yönetmelikte; akupunktur, fitoterapi, mezoterapi, ozon uygulaması, kupa uygulaması, larva uygulaması, sülük uygulaması, homeopati, hipnoz, kayropraktik, osteopati, refleksoloji, proloterapi, apiterapi ve müzikterapi uygulamalarının adı geçmektedir (T.C. Resmî Gazete, 2014).

Tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamalarının tarihi Eski Çin ve Ayurvedik tıbbına dayanmaktadır (Ceyhan ve Yiğit Tasa, 2016). Bugün "Çin tıbbı" olarak bilinen uygulamaların birçoğu aslında Orta Asya'daki Türk toplumlarınca da bilinen ve uygulanan tedavi yöntemleridir (Acar, 2016). Tamamlayıcı ve alternatif tıp tedavileri arasında olan akupunktur 1979 yılında düzenlenen 6.Dünya Akupunktur Kongresi'nde Dünya Sağlık Örgütü'nün aldığı kararla modern batı tıbbında resmi olarak kabul edilmiştir (Ceyhan ve Yiğit Tasa, 2016). Akupunktur uygulamalarının Çin'de 3000 yıllık tarihi vardır (Golianu ve ark., 2014). Eski Çin felsefesine göre insanın yaşamını sürdürmesindeki önemli dört faktör; yiyecek, içecek, hava ve chi'dir. Bu felsefeye göre chi enerjisi; bireyin doğumdan ölümüne

kadar yaşam süreçlerinin hepsinde belirleyici rol oynayan, organizmada dolaşan bir yaşam enerjisidir. Ying ve Yang chi enerjisinin temelleridir (Özkan ve Balcı, 2018).

Akupunkturda hastalığı iyileştirmek ve bozulan vücut dengesini düzenlemek için enerji akışından yararlanır. Enerji akışını sağlayan enerji ileti hatları meridyen, enerjiye etki edilen ve meridyenlerin üzerinde bulunan noktalar akupunktur noktaları olarak adlandırılır (Ceyhan ve Yiğit Tasa, 2016). Akupunktur noktaları; iğne batırma, lazer, elektrik akımı yöntemiyle uyarılır (Özmert ve ark., 2015). El ve parmaklarla akupunktur noktalarına basınç yaparak uygulanan akupunktur yöntemine akupüresür denilmektedir (Özdelikara ve Aslan, 2017; Özkan ve Balcı, 2018). Lazer ve akupüresür ağrısız noninvaziv, yan etkisi olmayan ve ucuz tedavi yöntemleridir (Özkan ve Balcı, 2018; Özmert ve ark., 2015). Akupunkturun, 18 yaşından küçük pediatrik hastaların bakımında da faydalı olabileceği belirtilmiştir (Lin ve ark., 2020).

ÇOCUKLARDA AKUPUNKTUR YÖNTEMLERİ

Akupunktur, vücudun belli noktalarına ince uçlu ve steril özellikteki özel iğneler batırılarak uygulanırken, son zamanlarda iğne korkusu olan çocuklarda (Ceyhan ve Yiğit Tasa, 2016; Özkan ve Balcı, 2018) akupunktur tedavilerinde iğne dışı yöntemler (ısı, mıknatıslar, lazer ve güçlü masaj veya dokunma) (Bahrami, Noras and Saeidi, 2014) daha sıklıkla kullanılmaktadır.

Çocuklarda Akupunkturun Kullanıldığı Alanlar

a. Ağrı

Çocuklarda ve gençlerde en sık kullanılan akupunktur uygulama nedenlerinden biri ağrıyı kontrol altına almaktır. Çocuklarda kronik ağrının en yaygın tipleri baş ağrısı, karın ağrısı, sırt ağrısı, göğüs ağrısı ve kanser ağrısıdır (Bahrami ve ark., 2014). Ağrı, bazı epidemiyolojik çalışmalarda prevalansı %30.8 gibi yüksek olan, çocuklarda büyüyen bir sorundur. Baskın ağrı türleri arasında baş ağrısı (%60.8), karın ağrısı (%43.3), bacak (%33.6) ve sırt (%30.2) ağrısı yer almaktadır. Bu semptomları uyku problemleri, hobileri takip etmede problem yaşama, okula devamsızlık ve arkadaşlar arası ilişkilerin bozulması gibi birçok olumsuzlukları beraberinde getirip çocukların yaşamlarını etkilemektedir (Golianu ve ark., 2014). Çocuklarda kronik ağrı için sık kullanılan farmakolojik ajanların yan etkileri arasında sedasyon, baş dönmesi, bulantı, kabızlık, depresyon ve intihar düşüncesi yer alır. Sonuç olarak, birçok ebeveyn ve çocuk, özellikle düşük riskli yan etkilerine bağlı olarak akupunktur tedavilerini denemektedir (Golianu ve ark., 2014).

İnfantil Kolik olan 144 bebeğe akupunktur deneyimi olan hemşireler tarafından akupunktur uygulaması yapılan randomize kontrollü bir çalışmada akupunkturun bebeklerde ağlamayı azalttığı saptanmıştır. Uygulama sonucunda bebeklerde hiçbir yan etki yaşanmadığı belirtilmiştir (Landgren ve Hallström, 2017). Akupunktur/hipnoz müdahalesi üzerine yapılan bir çalışmada, 33 çocuğa hipnoz ile birlikte akupunktur ve iğneleri yerleştirilmiştir. Çalışmada hem ebeveynlerde hem de çocuklarda ağrı azalma (4.38 (p <0.0001)) ve iyileşme olduğu saptanmıştır (2.62 (p = 0.014)) (Golianu ve ark., 2014). Akupunkturun, çocuklarda migren tedavisi için de güvenli ve etkili bir yöntem olduğu

bildirilmiştir (Doll ve ark., 2019).

Akupunturun adenotonsillektomi operasyonu olan çocukların operasyon sonrası ağrıyı azaltmak için bir adjuvan olarak vücut akupunktur iğnelerinin manuel uyarımı ile preoperatif unilateral kombine vücut ve kulak akupunturunun etkinliğini değerlendiren randomize bir çalışmanın sonuç ölçütleri ameliyat sonrası ağrı, postop analjezik talebi, postop bulantı-kusma ve ajitasyon olarak belirlenmiştir. Bu çalışma sonucunda müdehale grubunun ameliyat sonrası ağrı skorunun kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Müdehale grubunda ameliyat sonrasında analjezi talebi için geçen sürenin geciktiği ve ajitasyonun daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bulantı-kusma sıklığı arasında gruplar arasında bir fark bulunmadığı bildirilmiştir (Ismail ve ark., 2021).

Acil servise çeşitli ağrı nedenleriyle başvuran çocuklara uygulanan akupunktur tedavisi sonucunda deney grubundakilerin %90'ından fazlası ağrı düzeyinde iyileşme bildirmiştir; %96'sı ağrının giderilmesinden memnun kaldığını ve tekrar akupunktur tedavisini yaptıracağını belirtmiştir (Tsai ve ark., 2021).

Orak hücre hastalığı ile ilişkili akut ağrıların tedavisinde uygulanan akupunturun deney grubundaki hastaların (9-20 yaş aralığı) ağrı puanlarında azalma ile ilişkili (6.84-5.51; $p < 0.0001$) olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda akupunktur uygulanan grubun hastanede kalış süresinin daha az olduğu ve yeniden hastaneye yatış oranının düştüğü bildirilmiştir (Reece-Stremtan ve ark., 2021).

Yukarıdaki çalışma sonuçları çocuklarda ağrı için akupunturun etkili olduğunu göstermektedir. Farklı kültürlerde farklı uygulayıcılar tarafından yapılan akupunktur uygulamalarının etkinliğinin kanıtlanması için daha geniş örneklemelerde daha fazla bilimsel çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

b. Astım ve Allerjik Rinit

Astım; öksürük, hırıltı, nefes darlığı ve göğüste sıkışma hissi gibi çeşitli solunum problemleri ile karakterize çocukluk çağında en sık görülen kronik bir hastalıktır (Nurwati, Muthmainah, Huda, 2020). Çocukluk çağı astımının gelişimi genetik, çevresel faktörler ve yaşam tarzı gibi çok çeşitli faktörlerle ilişkilidir. Astım tedavisi için yaygın olarak kullanılan inhale kortikosteroidlerin çocuklarda büyüme üzerinde etkileri de dahil olmak üzere istenmeyen pek çok yan etkileri olduğu (Liu ve Chien, 2015) ve astımlı çocuklarda TAT kullanımının %90 oranında olduğu bildirilmektedir (Çekiç ve ark., 2021).

Okul öncesi çağda astımlı çocuklarda yapılan bir çalışmada üç ay akupunktur tedavisi (elektroakupunktur, lazer akupunktur) ve akupresür tedavisi uygulananlarda semptom ($p = 0.0376$) ve inhaler steroid kullanımında azalma ($p = 0.0005$) olduğu ve akupunktur tedavisi almayan çocuklarla karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu saptanmıştır (Liu ve Chien, 2015).

Türkiye'de 102 allerjik hastalığı olan çocukla yapılan bir çalışmada TAT kullanım oranı %34.6 olduğu ve en sık kullanılan TAT yönteminin ise bitkisel (%31.1) tedaviler olduğu belirlenmiştir (Çekiç ve ark., 2021). Bronşial astım tedavisinde akupunktur uygulamasının etkinliğini ortaya koyan

1520 hastayı içeren 8 çalışmanın meta analizinde geleneksel tıp yöntemi tedavisiyle birlikte akupunktur uygulanmasının, sadece geleneksel tıp yönteminden daha etkin olduğu tespit edilmiştir (Hu ve ark., 2021). Öksürük varyantlı astım tedavisinde 929 hastayı içeren 11 randomize çalışmanın analizinde akupunktur uygulamasının klinik iyileştirici etkisinin kesin olduğu ve semptomları ve nüks sıklığını azalttığı saptanmıştır (Xiong ve ark., 2021).

Akupunktur uygulamalarının allerjik rinit tedavisindeki etkisini belirlemek için 3433 hasta ve 39 çalışmayı kapsayan meta analiz sonucunda tüm akupunktur yöntemlerinin allerjik rinit tedavisinde etkili ve güvenilir bir yöntem olduğu tespit edilmiştir (Yin ve ark., 2020).

Akupunkturun anti-inflamatuvar etkileri aracılığıyla astımın önlenmesini ve tedavisini kolaylaştırabileceğini (Nurwati et al., 2020) ve allerjik rinit tedavinde akupunktur tedavisinin farmakolojik tedavi kadar etkili olduğu belirlenmiştir (Yin ve ark., 2020).

c. Bulantı ve Kusma

Son yıllarda akupunkturun antiemetik ilaçlara alternatif olarak kullanılabilmesi düşünülmüştür. Perikardium meridyeninin üstünde olan P6 noktasına uygulanan akupunktur tedavisinin taşıt tutması, migren, anestezi ve kemoterapinin neden olduğu bulantı ve kusmanın kontrolünde etkili olduğu belirlenmiştir (Bülbül, 2015).

Akupunkturun postoperatif bulantı ve kusmanın önlenmesi ve tedavisinde etkinliğini değerlendirmek için 16 randomize kontrollü çalışmanın ve genel anestezi uygulanan 1773 hastanın dahil edildiği meta analizde akupunkturun ameliyat sonrası bulantı-kusma sıklığını ve ameliyattan sonraki ilk 4 saat içinde antiemetik ilaç kullanımını azalttığı belirlenmiştir (Yi Zhang ve ark., 2020).

Tonsillektomi ve/veya adenoidektomi olan çocuklarda ameliyat sonrası kusma kontrolünde Türkiye’de 2016 yılında 2-14 yaş arası kontrol gruplu (n=70) yapılan bir çalışmada akupunkturun belirgin bir antiemetik etkiye sahip olduğu saptanmıştır (Özmert ve ark., 2016).

Yapılan bir çalışmada kemoterapi alan 6-17 yaş aralığındaki çocuklarda lazer akupunktur uygulanan ve plasebo akupunktur uygulanan iki grup arasında bulantı-kusma şikayetleri karşılaştırılmıştır. Müdahale grubunda bulantıda önemli bir rahatlama olduğu ve kemoterapinin ikinci ve üçüncü gününde kusma ataklarında azalma olduğu belirlenmiştir (Varejão ve Santo, 2019).

Ameliyat sonrası bulantı ve kusma için kullanılan ilaçların yan etkileri ve maliyet etkinliği göz önüne alındığında, akupunkturun, profilaktik veya terapötik önlemler için gereksiz ilaç kullanımının önlenmesi için standart tedavi protokollerine kesinlikle katkıda bulunabileceği belirtilmiştir (Özmert ve ark., 2016).

d. Enürezis

İdrar kaçırma çocuk çağında en çok görülen; uykuda istem dışı işeme olarak tanımlanan psikolojik ve davranışsal problemlere sebep olabilen, aileyi ve çevreyi olumsuz etkileyen önemli bir ürolojik problemdir. Çeşitli nedenlere bağlansa da etiyojisi yeterince açık değildir. Çocuklarda idrar kaçırma nedenleri olarak; düşük mesane kapasitesi, gece fazla idrar üretimi ve yetersiz gece uyanması sıralanabilir. İdrar kaçırma problemi için davranışçı terapi, medikal tedaviler, alarm, hipnoz ve

akupunktur kullanılan tedavi yöntemleridir. Literatürde idrar kaçırma için sıklıkla akupunktur tedavisi uygulandığı görülmektedir (Taş ve Türkyılmaz, 2015).

Türkiye’ de 506 hastanın değerlendirildiği ailelerin idrar kaçırma tedavilerinde uyguladıkları tedavi yöntemlerinde akupunkturun oranı %22 olarak belirlenmiştir (Koca ve ark., 2012). İdrar kaçırma lazer akupunkturun kullanıldığı Özmert ve ark. 2015’ te yaş ortalaması 9.4 ± 2.5 yaş olan 20 çocukla yaptığı çalışmada; tedaviye başlamadan önce çocukların işeme günlüklerindeki fonksiyonel mesane kapasite ortalaması 172.5 ± 59.02 ml olarak saptanmıştır. Semptom skor ortalamaları ise 14.30 ± 4.11 ’dir. Tedavi sonrasında aylık kontrollerde fonksiyonel mesane kapasitesi ortalaması 220.79 ± 65.33 ml olarak; semptom skor ortalaması 2.95 ± 2.17 olarak hesaplanmıştır. Tedavi bitiminden 3 ay sonraki kontrolde aylık idrar kaçırdıkları gece 1.47 ± 1.17 olarak belirlenmiştir. İdrar kaçırma probleminin Lazer akupunkturla tedavisinde ilaç tedavisinde gözlenen yan etkilerinin olmaması, ucuz ve etkili bir yöntem olması nedeniyle diğer tedavi yöntemlerine alternatif olarak kullanılabilceği belirtilmiştir (Özmert ve ark., 2015).

Çocuklarda gece idrar kaçırma problemi ile ilgili 21 randomize çalışmanın dahil edildiği meta analizde akupunktur uygulamalarının plasebo veya farmakolojik tedavi ile karşılaştırıldığında klinik olarak daha etkili olduğu belirlenmiştir (Lv ve ark., 2015).

e. Otizm

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) iletişimi, sosyal etkileşimi ve bireysel davranışı etkileyebilen bir dizi karmaşık nörogelişimsel bir durum olarak tanımlanmaktadır (Ying Zhang ve ark., 2021). Sosyal etkileşim, iletişim ve davranış eksikliklerinin yanı sıra tekrar eden aktiviteler, birçok otistik çocukta yaygın olarak bulunan özelliklerdendir (Surapaty ve ark., 2020). Akupunktur, OSB olan çocukların ebeveynlerinin “tedavi” arayışında kullandıkları, tamamlayıcı ve alternatif tedavilerin en yaygın biçimlerinden biridir (Wong ve ark., 2014). Akupunktur, Çin’de OSB’de yaygın olarak etkin bir tedavi yöntemi olarak kullanıldığı bilinmektedir (Ying Zhang ve ark., 2021).

Otizimli çocuklara dört haftada 12 kez yapılan akupunktur uygulamaları sonucunda çocukların konuşma ve öz bakım yeteneklerinde artış olduğu saptanmıştır (Wong, 2010). Zang ve ark 2012’ deki 76 çocukla kontrol gruplu çalışmasında elektro-akupunktur uygulananlarda duygusal tepki, korku, anksiyete, akılcı ilişkilerde tutarlılık kontrolünde önemli derecede artış olduğu belirlenmiştir (Zhang ve ark., 2012). Konuşma bozukluğu ve sosyal etkileşim üzerine akupunkturun etkisini araştıran randomize kontrollü bir çalışmada deney grubundaki çocuklara duyusal bütünleştirici terapiye ek olarak akupunktur uygulanmıştır. Çalışma sonucunda girişim grubundaki çocukların konuşma yeteneği ve sosyal etkileşiminde daha fazla iyileşme olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,001$) (Surapaty ve ark., 2020).

Otizimli 68 çocuğun katıldığı kafa derisine uygulanan akupunkturun sözlü iletişim problemlerini iyileştirdiği tespit edilmiştir (Yau ve ark., 2018). Otizimli çocuklarda kafa derisine uygulanan akupunktur tedavisinin etkinliğini değerlendirmek için yapılan bir meta analize 968 katılımcı ve 11 çalışma dahil edilmiştir. Bu akupunktur uygulamalarının davranışsal ve eğitimsel

müdahalelerle karşılaştırıldığında daha etkin olduğu belirtilmiştir (Liu ve ark., 2019).

Akupunktur çalışmalarına katılan OSB'li bireylerin heterojenliği, kullanılan akupunktur tipindeki çeşitlilik ve akupunktur seçiminde standardizasyon eksikliği nedeniyle, OSB için ek tedavi yöntemi olarak akupunkturun rolünü tanımlamak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Liu ve ark., 2019).

AKUPUNKTUR VE HEMŞİRENİN ROLÜ

Hemşirelik uygulamalarının temelini holistik bakım yaklaşımı oluşturmaktadır. Hemşirelik kuramlarında akıl, ruh ve beden uyumunun önemi vurgulanmaktadır. Hemşirelik; insanı tüm yönleriyle ele alan ve insanın biyopsikososyal varoluşunu tamamen kabul eden sağlığı geliştirmeye ve hastalıkları iyileştirmeye adanmış bir meslek olarak var olmuştur. Dolayısıyla hemşirelik bakım uygulamaları tamamlayıcı terapiler olarak telaffuz edilmese de holistik felsefe ve bu terapiler mesleğin ilk gününden beri hemşirelik uygulamalarında varlığını göstermektedir (Kaya ve ark., 2020).

Sağlık Bakanlığı'nın 2014 yılında yayınladığı akupunkturla ilgili yönetmelikte akupunktur tedavisini uygulayacak meslek grupları hekimler, diş hekimleri ve eczacılar olarak belirtilmiştir (Mollahaliloğlu ve ark., 2015). Hemşirelerin bu uygulamayı yapmaları konusunda her hangi bir yönetmelik yoktur. Ancak akupunktur tedavi yöntemi uygulanırken hemşireler bu tedaviye kısmi boyutta dahil olabilirler (Khorshid ve Yapucu, 2005). Sağlıklı ve hasta bireyi tüm boyutlarıyla değerlendiren, bütüncül yaklaşımla insanların doğumdan ölümüne kadar tüm yaşam evrelerinde rol ve sorumluluklara sahip bir sağlık disiplini olan hemşireliğin, son yıllarda tedavi yöntemi olarak seçilen akupunktur ve benzeri tamamlayıcı alternatif tıp uygulamaları hakkında bireyleri bilinçlendirecek düzeyde bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Hemşireler toplumda sağlıklı/hastalıklı bireylerle ve aileleriyle iyi iletişim kurabilen, onları sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan değerlendirebilen sağlık çalışanlarıdır. Hemşirelerin TAT uygulamaları hakkındaki bilgileri, toplumun bu tedavi yöntemlerine olan ilgi ve eğilimleri hakkındaki farkındalıkları doğru tedavi uygulayıcılar ile bireyler arasındaki güvenilir iletişimi sağlamalarında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocukların sağlıklarının geliştirilip sürdürülebilmesi için hemşirelerin görev aldıkları alanlarda ebeveynlerin kullanmış oldukları tedavi seçeneklerini ve bu tedavi seçeneklerinin fayda ve zararlarını bilmesi önemlidir. Aynı zamanda toplumların giderek tamamlayıcı alternatif tıp uygulamalarına artan ilgilerinden dolayı hemşirelerin bu alandaki rolleri de artmakta, uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmaları için tamamlayıcı alternatif tıp uygulamalarının, hemşirelik eğitim müfredatı içinde ve hizmet içi eğitimlerde yer alması hemşirelerin bu konudaki farkındalıklarını ve bilgilerini arttıracığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, H. V. (2016). Türk Halk Hekimliğinde Akupunktur ve Bağlantılı Teknikler. Lokman Hekim Dergisi, 6(1), 10–18.
- Bahrami, H. R., Noras, M. and Saeidi, M. (2014). Acupuncture use in pediatric disease: A short review.

- International Journal of Pediatrics, 2(3), 69–72. doi:10.22038/ijp.2014.2838
- Bülbül, T. (2015). Bulantı ve kusmada akupunktur uygulamaları. İNTEGRATİF TIP DERGİSİ, 3(2), 104–105.
- Çekiç, Ş., Canitez, Y., Çiçek, F., Karalı, Y., Karalı, Z. and Sapan, N. (2021). Çocukluk Çağı Alerjik Hastalıklarında Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Kullanımının Araştırılması. Osmangazi Tıp Dergisi, 43(1), 76–81.
- Ceyhan, D. and Yiğit Tasa, T. (2016). Güncel Tamamlayıcı ve Alternatif Tıbbi Tedavilerin Sağlık Uygulamalarındaki Yeri. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6(3), 178–189. <http://www.sbedergi.duzce.edu.tr/article/view/5000127982/5000179908> from retrieved.
- Doll, E., Threlkeld, B., Graff, D., Clemons, R., Mittel, O., Sowell, M. K. and McDonald, M. (2019). Acupuncture in Adult and Pediatric Headache: A Narrative Review. Neuropediatrics, 50(6), 346–352. doi:10.1055/s-0039-1695785
- Golianu, B., Yeh, A. M. and Brooks, M. (2014). Acupuncture for pediatric pain. Children, 1(2), 134–148. doi:10.3390/children1020134
- Hu, J., Zhang, C., Zhao, S., Ge, K., Di, K., Wang, H. and Liu, L. (2021). A systematic review and meta-analysis of acupoint application combined with western medicine therapy in the treatment of bronchial asthma. Annals of palliative medicine, 10(11), 11473–11481. doi:10.21037/apm-21-2507
- Ismail, S. A., Atef, H. M., Abuelnaga, M. E. and Midan, H. M. (2021). Unilateral acupuncture reduces postoperative pain scores in children undergoing adenotonsillectomy: A randomized controlled trial. Journal of Pain Research, 14, 273–283. doi:10.2147/JPR.S285322
- Kaya, Ş., Karakuş, Z., Boz, İ. and Özer, Z. (2020). Dünyada ve Türkiye’de Tamamlayıcı Teraplilere İlişkin Yasal Düzenlemelerde Hemşirelerin Yeri. Journal of Academic Research in Nursing, 6(3), 584–591. doi:10.5222/jaren.2020.58561
- Khorshid, L. and Yapucu, Ü. (2005). Tamamlayıcı Tedavilerde Hemşirenin Rolü. Ankara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 8(2), 124–130.
- Koca, O., Öztürk, M., Küçük, E. V., Akyüz, M. and Karaman, M. İ. (2012). Türkiye’de ailelerin enüretik çocuklarına uyguladıkları ilaç dışı tedavi yöntemleri ve oranları. Yeni Üroloji Dergisi, 7(2), 18–21.
- Landgren, K. and Hallström, I. (2017). Effect of minimal acupuncture for infantile colic: A multicentre, three-armed, single-blind, randomised controlled trial (ACU-COL). Acupuncture in Medicine, 35(3), 171–179. doi:10.1136/acupmed-2016-011208
- Lin, Y. C., Perez, S. and Tung, C. (2020). Acupuncture for pediatric pain: The trend of evidence-based research. Journal of Traditional and Complementary Medicine, 10(4), 315–319. doi:10.1016/j.jtcme.2019.08.004
- Liu, C. F. and Chien, L. W. (2015). Efficacy of acupuncture in children with asthma: a systematic review. Italian Journal of Pediatrics, 41(1). doi:10.1186/s13052-015-0155-1
- Liu, C., Li, T., Wang, Z., Zhou, R. and Zhuang, L. (2019). Scalp acupuncture treatment for children’s autism spectrum disorders A systematic review and meta-analysis. Medicine (United States), 98(13), 1–8. doi:10.1097/MD.00000000000014880
- Lv, Z. T., Song, W., Wu, J., Yang, J., Wang, T., Wu, C. H., ... Li, M. (2015). Efficacy of Acupuncture in Children with Nocturnal Enuresis: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. Evidence-based Complementary and Alternative Medicine, 2015. doi:10.1155/2015/320701
- Mollahaliloğlu, S., Uğurlu, F. G., Kalaycı, M. Z. and Öztaş, D. (2015). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp

- Uygulamalarında Yeni Dönem. Ankara Medical Journal, 15(2), 102–105. doi:10.17098/amj.44789
- Muslu, G. K. and Öztürk, C. (2008). Tamamlayıcı ve alternatif tedaviler ve çocuklarda kullanımı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 51, 62–67.
- Nurwati, I., Muthmainah, M. and Huda, K. N. (2020). Acupuncture for Asthma: Its Potential Significance in Clinical Practice. Medical Acupuncture, 32(5), 272–279. doi:10.1089/acu.2020.1443
- Odabaş, Ö. K. and Ağadayı, E. (2021). Aile Hekimliği Polikliniğine Başvuran Hastaların Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Hakkında Bilgi ve Davranışları. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 15(1), 121–128. doi:10.21763/tjfm.788871
- Özdelikara, A. and Aslan, B. (2017). Kemoterapiye Bağlı Bulantı-Kusma Yönetiminde Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemlerinin Kullanımı. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4), 218–223.
- Özkan, T. K. and Balcı, S. (2018). Çocuklarda Ağrı Kontrolünde Akupresür. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 234–239.
- Özmert, S., Öztürk, F. and Tiryaki, T. (2015). Laser Acupuncture Treatment in Patients with Monosymptomatic Nocturnal Enuresis. Turkish Journal of Pediatric Disease, 2, 113–118. doi:10.12956/tjpd.2015.119
- Özmert, S., Salman, N., Sever, F., Akın, M., Saydam, S., Keskin, G., ... Kurt, D. T. (2016). Adenoidektomi ve/veya Tonsillektomi Uygulanan Çocuklarda bir antiemetik olarak Akupunktur. Turk Anesteziyoloji ve Reanimasyon Derneği Dergisi, 44(1), 7–12. doi:10.5152/TJAR.2016.05902
- Reece-Stremtan, S., Mahmood, L., Margulies, S., Martin, B., Rohatgi, R., Idiokitas, R., ... Darbari, D. S. (2021). Acupuncture as an Adjunctive Treatment for Pain in Hospitalized Children With Sickle Cell Disease. Journal of Pain and Symptom Management, 62(6), 1239–1244. doi:10.1016/j.jpainsymman.2021.06.003
- Sahin, N., Aydın, D. and Akay, B. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Bütüncül Tamamlayıcı ve Alternatif Tıbbı Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 8(1), 21–26.
- Surapaty, I. A., Simadibrata, C., Rejeki, E. S. and Mangunatmadja, I. (2020). Laser Acupuncture Effects on Speech and Social Interaction in Patients with Autism Spectrum Disorder. Medical Acupuncture, 32(5), 300–309. doi:10.1089/acu.2020.1417
- T.C. Resmî Gazete. (2014). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği.
- Taş, D. and Türkyılmaz, M. (2015). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Bir Çocuk Hastada Enürezis Nokturna İçin Akupunktur Uygulaması. Ankara Akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi, 3(1), 10–14.
- Tsai, S. L., Reynoso, E., Shin, D. W. and Tsung, J. W. (2021). Acupuncture as a Nonpharmacologic Treatment for Pain in a Pediatric Emergency Department. Pediatric Emergency Care, 37(7), E360–E366. doi:10.1097/PEC.0000000000001619
- Unal, M. and Dagdeviren, H. N. (2019). Traditional and Complementary Medicine Methods. Eurasian Journal of Family Medicine, 8(1), 1–9. doi:10.33880/ejfm.2019080101
- Varejão, C. da S. and Santo, F. H. d. E. (2019). Laser Acupuncture for Relieving Nausea and Vomiting in Pediatric Patients Undergoing Chemotherapy: A Single-Blind Randomized Clinical Trial. Journal of Pediatric Oncology Nursing, 36(1), 44–54. doi:10.1177/1043454218810140
- Xiong, J., Qi, W., Yang, H., Zou, S., Kong, J., Wang, C., ... Liang, F. (2021). Acupuncture Treatment for Cough-Variant Asthma: A Meta-Analysis. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine, 6694936. doi:https://doi.org/10.1155/2021/6694936

- Yau, C. H., Ip, C. L. and Chau, Y. Y. (2018). The therapeutic effect of scalp acupuncture on natal autism and regressive autism. *Chinese Medicine (United Kingdom)*, 13(1), 1–11. doi:10.1186/s13020-018-0189-6
- Yin, Z., Geng, G., Xu, G., Zhao, L. and Liang, F. (2020). Acupuncture methods for allergic rhinitis: A systematic review and bayesian meta-analysis of randomized controlled trials. *Chinese Medicine (United Kingdom)*, 15(109), 1–28. doi:10.1186/s13020-020-00389-9
- Zhang, R., Jia, M. X., Zhang, J. S., Xu, X. J., Shou, X. J., Zhang, X. T., ... Han, J. S. (2012). Transcutaneous electrical acupoint stimulation in children with autism and its impact on plasma levels of arginine-vasopressin and oxytocin: A prospective single-blinded controlled study. *Research in Developmental Disabilities*, 33(4), 1136–1146. doi:10.1016/j.ridd.2012.02.001
- Zhang, Yi, Zhang, C., Yan, M., Wang, N., Liu, J. and Wu, A. (2020). The effectiveness of PC6 acupuncture in the prevention of postoperative nausea and vomiting in children: A systematic review and meta-analysis. *Paediatric Anaesthesia*, 30(5), 552–563. doi:10.1111/pan.13860
- Zhang, Ying, Zeng, J., Wu, D., Li, X., Chen, Y., Dai, S., ... Lu, J. (2021). Effect and safety of acupuncture for autism spectrum disorders: A protocol for systematic review and meta-analysis. *Medicine*, 100(11), e22269. doi:10.1097/MD.00000000000022269